

2173 463

LLKS
LBS

BIULETENIS

1951 m.

sausio 15 d.

Nr. 1

E-PARTIZANŲ

archyvas

Š I A M E N U M E R Y J E:

1. Redakcijos žodis.
2. LLKS Tarybos Prezidiumo į lietuvių tautą kreipimasis.
3. Lietuvos sienų klausimu.
4. Nurodymai užsieniui ir sąjūdžiui būtinais reikalingos medžiagos rinkimo reikalu.

v

204464

Redakcijos žodis

Šiandieninė lietuviškoji pagrindžio spauda, daugiausia rotatorinė, tik labai siaurai ir suglaustai padėgia informuoti visuomenę tais klausimais, kuriais domisi ir rūpinasi kiekvienas doras lietuvis, būtent laisvės kovos klausimais. Didelė mūsų visuomenės dalis pageidauja plačiau pažinti krašto viduje ir užsienyje - o ypač užsienyje - už Lietuvos laisvę kovojančius veiksmus tiek ideologiniu, tiek organizaciniu, tiek pagaliau praktinio veikimo atžvilgiais.

Tad šio biuletenio pagrindinis tikslas yra duoti kiek galima platesnę ir išsamesnę informaciją apie Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdį, vadovaujantį laisvės kovai krašto viduje, apie Vyriausiąją Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą, vadovaujantį laisvės kovai užsienyje, ir apie kitus kovojančius veiksmus užsienyje.

Greita šio pagrindinio uždavinio biuletenis stengsis vykdyti ir eile kitų, su laisvės kova susijusių, uždavinių, būtent: skiepyje lietuviuose Tėvynės meilę, karžygiškumą, kovos dvasią, kovos su sąjūdyje ir tautoje pasireiškiančiomis negerovėmis, demaskuos kruvinojo bolševizmo užmačias bei kėslus. Taip pat bus stengiamasi nušviesti mūsų brolių, išblaškytų laisvajame Vakarų pasaulyje, buitinių, kultūrinių bei visuomeninių gyvenimą ir Vakaruose pasireiškiančias tendencijas bei pasiektus laimėjimus įvairiose gyvenimo srityse.

Didelis šio biuletenio trūkumas yra labai ribotas tiražas, galia pasiekti tik labai neskaitylingą visuomenės dalį. Todėl sąjūdžio organizaciniams vietnetams ir net skaitytojams savaime tenka pareiga ši biuleteni turimomis priemonėmis dauginti ir rūpintis, kad ko didesnis tautiečių būrys galėtų su biuleteniu susipažinti; gi gausus biuletenio skaitytojų būrys bus didžiausias moralinis atpildas leidėjams.

285 465

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio
Tarybos Prezidiumo
į lietuvių tautą

K R E I P I M A S I S

Lietuvių tauta kaip ir visos pasaulio tautos išgyvena nepaprasto tarptautinio politinio įtempimo laikotarpį. Vakarų pasaulis iki šiol prieš komunizmą vedė šaltą karą, kuris pasireiškė ideologiniu, ekonominiu, politiniu ir kariniu pasipriešinimu. Trumeno programa, 1949 metų Šv. Tėvo Piūsaus XII komunikacija visiems komunizma išpažįstantiems ir ji remiantiems, daugelio socialistinių grupių atsisakymas bendradarbiauti su komunistais, prasiveržusių pro geležinę uždangą ir pabėgusiųjų iš "tarybinio rojaus" - jų tarpe ir bolševikinių pareigūnų - pasisakymai bei parašytos knygos, negalima titoistinis judėjimas buvo labai stiprūs smūgiai komunistinės ideologijos pagrindams.

Maršalo planas pagerino nekomunistinių kraštų ūkinę padėtį ir sušvelnino ten buvusius socialinius aštrumus. Tų kraštų komunistų partijos neteko žymaus narių skaičiaus, suskilo profsąjungos, kurioms vadovavo komunistai, o įvairiuose kraštuose jau svarstoma komunistų partijas paskelbti už įstatymo ribų.

Vakarų pasaulis, JAV vadovaujamas, suorganizavo Šiaurės Atlanto pakta ir subūrė laisvesias pasaulio tautas prieš Rytų bloką. Paskutiniuoju metu JAV griebėsi nepaprastų ir skubių priemonių savo ir demokratinėms pasaulio tautoms apginkluoti bei galimoms ginkluotoms pajėgoms sukurti ir suvienyti.

Visa tai rodo, kad JAV ir apie jas susibūręs pasaulis yra apsisprendęs. Todėl šiandien kiekvienam lietuviui, gyvenončiam tiek savame krašte, tiek užsienyje ar atsidūrusiam tremtyje, yra aišku, kad: 1/ agresyvas komunistinio imperializmo pavojus Vakarams pasidarė mirtinas, 2/ jokie susitarimai su

24466

Sov. Sąjunga to pavojaus pašalinti negali, 3/ laisvosios pasaulio tautos susibūrė savo ir pavergtųjų laisvei apginti, 4/ Vakarų demokratių ir Sov. Sąjungos konfliktas negali būti išspręstas tik kariais, 5/ pasauliniam karui kilti pavojus jau yra pribrendęs. Pasaulinio masto įvykiai aiškiai veda į neišvengiamą ginkluotą konfliktą tarp Rytų ir Vakarų. Įvykiai Korėjoje kritiškąjį tam konfliktui kilti momentą labai priartino. Šis konfliktas lietuvių tautai kaip ir visoms kitoms pavergtoms tautoms reikš demokratinės nepriklausomybės atgavimą.

Lietuvių tauta niekuomet neabejojo, kad laisvą atgaus. Lietuviai tiek krašte, tiek užsienyje už Lietuvos Nepriklausomybės atstatymą kovoja nuo pat okupacijos pradžios. Šių didžiųjų įvykių išvakarėse Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis yra griežtai centralizuotas ir vieningas vadovybės vadovaujamas, nors priešas per eilę metų panaudojamas labai stambias pajėgas ir labai modernias technikos priemones, padarydavo sąjūdžiui didelių nuostolių gyvąją jėgą, kartas nuo karto sutraukydavo ryšius tarp organizacinių vienetų vadovybių ir praretindavo vyr. vadovybės narių eiles. Sąjūdis tapo nenugalima dėl to, kad jo galia glūdi iš sveikiausio tautos kamieno kilusių laisvės kovotojų partizanų ir kovos sukūriuose užgrūdintų vadų, o taip pat sąjūdžio talkininkų ir bičiulių besalyginiame pasiaukime Lietuvos išlaisvinimo reikalui.

Vyriausias Lietuvos Išlaisvinimo Komitetas /VLIKas/, įgaliotas Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio /LLKS/, užsienyje vis sėkmingiau gina Lietuvos reikalus, kelia Lietuvos išlaisvinimo bylą Suvienytųjų Nacių Organizacijoje, įvairiose tarptautinėse institucijose bei konferencijose ir ruošiasi būsimai Taikos Konferencijai. VLIKas, glaudžiai bendradarbiaudamas su Lietuvos valstybės diplomatiniais atstovais JAV, Anglijoje, Kanadoje, Prancūzijoje

2M 467

joje, Vatikane, Pietų Amerikos valstybėse, pavertė niekaip sovietų pastangas pasiekti Lietuvos įjungimo į Sov. Sąjungą pripažinimą iš eilės valstybių pusės. Šiuo metu dedamos pastangos atgauti veikimo laisvę Lietuvos pasiuntinyboms ir konsulatams ten, kur jie buvo panaikinti. Jau 1950 metų pradžioje Lietuva buvo priimta lygiateisiu nariu į Europinį Sąjūdį, turi savo atstovą sąjūdžio taryboje, o visos trys Pabaltijo valstybės drauge - vieną atstovą tarybos vykdomajame organe. Sukurta Pasaulio Lietuvių Bendruomenė, į kurią baigia įsijungti viso pasaulio lietuviai išeiviai ir tremtiniai. Kol kraštas savo valią tiesioginiai reikšti yra sukliudytas, VLIKas užsienyje toliau veikia kovojančios tautos vardu.

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdis, sutartinai veikdamas su Vyriausiu Lietuvos Išlaisvinimo Komitetu, šio nepaprasto tarptautinio politinio įtempimo metu, informuodamas tautą apie padėti, laiko būtina pareikšti:

1. laisvės kovotojai partizanai, slapukai, talkininkai privalo būti pasiruošę didžiojo bandymo valandoms, budriai sekti pavergėjų ir tautos išgamy veiksmus, visomis išgalėmis ir tikslingumu vykdyti šiuo metu duodamus vadovybės įsakymus ir nurodymus;
2. sąjūdžio bičiuliai ir visi lojalūs lietuviai, kurie dėl okupanto nepaprasto persekiojimo ir moralinio teroro šiuo metu negali aktyviai ar pasyviai plačiau prisidėti prie Lietuvos laisvinimo reikalo, anksčiau ar vėliau, išmušus lemiamai valandai, privalo būti pasiruošę pilnai įsijungti į bendrą laisvės kovą;
3. visi tie, kurie suklydę, pavilioti apgaulingų bolševikiškų pažadų ar priversti žalojo tautą dvasiškai ar fiziškai ar kuriuo nors kitu būdu su-

447

teikė tėvynei kančių ir pakenkė Laisvės kovos reikalui, privalo atginti tautai ir, išnaudojant savo padėtį, visas jėgas ar net turimą ginklą reikiamu momentu nukreipti prieš okupantą ir tautos išgamas; reikia būtinau pasielgti taip, kad atsiskaitymo prieš tautą valandoje būtų galima pasakyti: "Kad ir vėlai, bet atpirkau savo kaltes ir atidaviau Tėvynei, ką privalėjau"!

Laisvės kova pareikalaus dar daug aukų, todėl kiekvienas lietuvis turi veikti apgalvotai ir atsargiai. Visada ir visur atminti, kad, siekiant laisvės, nepriklausomo ir demokratinio gyvenimo, savo veiksmas reikia taip derinti, kad tauta pergyventų sovietų okupaciją, patyrusi galimai mažiau kraujo aukų ir liktų dvasiškai ir fiziškai pakenkamai stipri Lietuvos atstatymo darbui.

Valio vieninga lietuvių laisvės kova!

Valio Vakarų pasaulio pastengos sunaikinti bolvizmą!

Okupuotoji Lietuva,
1951 m. sausio mėn. 5 d.

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio
Tarybos Prezidiumas

-----00000000-----

249
469

280
470

Lietuvos sienų klausimu

LLKS vadovybę 1949 metų vasarą pasiekė pirmos išsamesnės žinios apie lietuviškųjų instancių veiklą užsienyje Lietuvos išlaisvinimo reikalu. Gautos informacijos dėka išryškėjo Vyriausio Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto /VLIKO/ užsienyje užimta pozicija Lietuvos sienų klausimu.

Pažindamas dabartines užsienyje vyraujančias nuotaikas projektuojamo tarptautinio valstybių bendradarbiavimo ateityje reikalu ir išnaudodamas eilės svarių valstybių šiltą nusistatymą lietuviškųjų reikalų atžvilgiu, VLIKas siekia šitokių Lietuvos sienų: vakaruose - įjungiant dalį Rytprūsių pagal "Potsdamo liniją"; rytuose - Lietuvos-Rusijos 1920 metų sutarties nusektytos sienos su pataisomis: 1/ šiaurėje įjungiant Niurus, Sarkovčyzną, Voropajevą, 2/ įjungiant plotą į vakarus nuo Grōdek'o ligi Zietelios /Nalibokai - Derevnia/, 3/ įjungiant plotą į vakarus nuo Stolbcų-Deliatyčių Nemuno žemyn, užtikrinant abu Nemuno krantus Lietuvai. Pietuose su lenkais VLIKo pageidaujama siena turėtų eiti maždaug 1919.VI.18 demarkacijos linija su pataisa, vedant sieną pro Augustavą, Stabinę, Sidrą. Šitokie VLIKO reikalavimai grindžiami remiantis etnografiniais ir ekonominiais lietuvių tautos interesais.

Atstatant Nepriklausomos Lietuvos valstybę, be abejojimo, Lietuvos sienų klausimas atsidurs tarptautinėje sprendimų arenoje, kur ekonominiai ir etnografiniai motyvai negalės būti apeinami. Žinoma, gyvename taip vadinamo apsijungimo laikus. Europos kontinento laisvosios tautos, išvargintos eilės tarpusavio karų, pamazų brandina savo tarpe mintį, kad vienintelis kelias išgelbėti krikščioniškosios kultūros lopšį - Europą - yra Europos tautų apsijungimas. Šia linkme europiečių bendradarbiavimui progresuojant, galima tikėtis, kad Europinio Sąjūdzio konferencijų idėjos turės nemenkos reikšmės, tvarkant atkuriamą valstybių sienų nustatymą. Sto-

vimė prieš laikus, žadančius Europos tautoms glaudų ekonominį, socialinį ir kultūrinį bendradarbiavimą. Galime sulaukti tokios padėties, kad bendram Europos tautų labui į vienos tautos apgyventą plotą gali tekti žiūrėti daugiau kaip į administracinį sujungtos Europos vieneta.

Kad Europa apsiungtu tokiu mastu kaip JAV, sunku tikėti. Mūsų europiečius, skaldo cilė istorinių nesusipratimų, kurie bus sunkiai iš mūsų tarpo išgyvendinami. 1950 metų rudenį vykusiame Europinio Sąjūdžio konferencijoje Strasburge reikia laikyti nepavykusia. Kaltinamą Angliją, kuri nukrypusi nuo Europos reikalų. Konferencijos metu iš laisvos Europos susirinkę studentai, demonstratyviai sudėginę sienų barjerus, skiriančią Prancūziją nuo Vokietijos, apšivylė vykusios konferencijos rezultatus. Europos tautos pasiliko ir toliau apsiribojusios vienos nuomonių sargybuotomis sienomis. Tačiau ir po šios konferencijos Europos apsiungimo idėja pasiliko ir toliau gyva. Apsiungimo iniciatyvą perėjo į prancūzų, italų ir vokiečių rankas. Turint galvoje ne tik projektuojamo Europos apsiungimo pasisekimus, bet ir nepasisekimus, lietuviams yra svarbu visais momentais, ypač pozicijose ir visomis priemonėmis būti pasiruošusiais apginti tautos pretenduojamų sienų interesus. Pasakliauti svetimųjų gera valia ir teisingumu nepakanka.

Svarbu yra lietuviams patiems laiku pažinti Vakaruose vyraujančias idėjas ir tendencijas būsimos santvarkos atžvilgiu ir tygiagračiai informuoti svetimuosius apie savo teisėtus reikalavimus į lietuviškąsias žemes. Informacinėje srityje jau dabar užsienyje pasiekta žymūs rezultatai. Lietuviai istorikai, geografs, politikai ir teisės žinovai eilėje išleistu knygų supažindina laisvąjį pasaulį su Lietuvos istorija, Lietuvos padėtimi, iškelia kaimynų lietuviams padarytas netolimos praeities teritorines skriaudas. Iš tokių knygų paminėtinos: Dr. K. Pakšto "Lithuania and World War II"

W472

/"Lietuva ir II Pasaulinis Karas"/, Dr. A. Šapokos "Lithuania through the ages" /"Lietuva amžių bėgyje"/ ir adv. K. Jurgėlos bei Sužiedėlio istorinis veikalas apie lietuvių ir teutonų ordino santykius.

Dr. Pakštas, nagrinėdamas lietuvių tautos būklę II Pasaulinio Karo ir pokario perioduose, gausiais statistiniais duomenimis paličia kaimynų pagrobtas lietuviškas žemes. Pakštas nurodo tose vietovėse varytą ir tebevaromą svetimųjų nutautinimo politiką, ir tos politikos rezultatus paskutiniųjų dešimčių metų bėgyje. Autorius, remdamasis statistiniais paskutiniųjų dešimtmečių duomenimis, nurodo, į kurias lietuviškas žemes /pagal vietovardžius ir pavardes/ mes turime teisę. Pakšto veikalas, parašytas anglų kalba, išplatintas Jungtinėse Valstybėse ir kituose kraštuose tą kraštų politiką mokelininkų tarpe, nušvietė Lietuvos sienų klausimą istorinėje - demokratinėje šviesoje.

Dr. Šapokos, adv. Jurgėlos ir Sužiedėlio veikalai supažindino Vakarų pasaulį su istoriniu Lietuvos veidu - su lietuvių grumtynėmis prieš ginkluotą Rytų ir Vakarų ekspansijas. Šitoks vakariečių supažindinimas su lietuviškais problemomis turi jau dabar ir jau labiau artimiausioje ateityje turės ypatingos reikšmės, sprendžiant Nepriklausomos Lietuvos atkūrimo klausimus.

Be netiesioginio teisių į lietuviams priklausančias žemes kėlimo konkrečiai tokie reikalavimai VLIKo ir krašto pagrindžio vadovybės buvo išdėstyti Suvienuytųjų Nacių Organizacijai ir didžiosioms valstybėms /JAV, Anglijai ir Prancūzijai/. VLIKas tai padarė šimto puslapių memorandumu 1948 metais. Krašto pagrindžio vadovybė 1947 metų rudens memorandumu Suvienuytosioms Nacijoms išdėstė savo pretenzijas į dabartinę sovietinę Rytų rusių dalį. Rytinių Lietuvos sienų klausimu krašto pagrindžio vadovybė minimame memorandumu smulkiai nepasisakė.

Lietuvos sienų klausimas užsienyje taip pat gvildenamas Amerikos lietuvių tarpe, Amerikos Lietuvių Tarybos /ALT/ rėmuose. 1949 metais vykusiose

833 475

III Visuotiniame Amerikos Lietuvių Kongrese Lietu-
vos sienų klausimui buvo priimta speciali rezoliuci-
ja. Duomenys Kongreso rezoliucijai buvo imti iš
ankščiau minimų šaltinių. Amerikiečių lietuvių sie-
nių Lietuvai reikalavimai sutampa su VLIKo keliamais
reikalavimais. Rezoliucijoje buvo reikalaujama JAV
švietimo ir kitų įstaigų, gaminant europinio konti-
nento žemėlapius, teisingai atspindėti Lietuvai pri-
klauso žemes.

- Tokiu tač būdu supažindinami Vakarai su lietuvių
teisingais reikalavimais. Iš kitos pusės, VLIKas
stengiasi jau dabartiniu metu užmegzti santykius su
kaimynais, turinčiais su Lietuva ginčytinas sienas,
kad jau dabar būtų galima pasiekti preliminarinių
sūsitarimų. Tikimasi, kad šiuo momentu visi kaimy-
nai, praradę nepriklausomybę ir dėl to būdami liki-
mo draugais, bus linkę, sprendžiant kadaise
buvusias aštrias problemas. Panašiai veikia ir po-
litinės partijos tremtyje. Jos, leidamos į atitin-
kamas tarptautines partijas, veikia ta pačia link-
me, ieškodamos susipratimo su kaimynais sienų klau-
simu.

- Savo ruožtu VLIKas glaudžiai bendradarbiauja su
tremtyje esančiais latvių ir estų atitinkamais lais-
vinimo organais. Jau dabar ten bandoma visas tris
Pabaltijo tautas sujungti į reikiamo laipsnio fede-
ratyvinę sąjungą. Per tokią federaciją lietuviai,
be abejojimo, gintų savo tautinius teritorinius intere-
sus. Latviai ir estai neišspręstų sienų problemų
neturi. Federacijos atveju Lietuvos sienų klausimas
pavirstų visų trijų Pabaltijo valstybių klausimu.

- Didelės įtakos, sprendžiant Taikos Konferen-
cijoje Lietuvos sienų klausimą, turės lietuvių tau-
tos įrodytas bendras valstybinis subrendimas ir
laisvės vertas pasirodymas. Vakarų pasaulis, ypač
anglai ir amerikiečiai, į lietuvių tautą deda di-
deles viltis. Pokario laikams lietuviams prematoma
svarbi misija Europos rytuose, tvarkant šį regioną
laisvam tautų gyvenimui. Šių rezultatų pasiekimui,
reikšdamiesi stipriu pagrindžio pasipriešinimu

krašte ir pavyzdingu susiorganizavimu užsienyje kovoje prieš bolševizmą. Taip yra nusakę lietuvių ateities uždavinius 1948 metais anglų vyriausybinių slauginiai, panašiai išdėstė savo pažiūrą lietuvių klausimu 1949 metais Jungtinių Amerikos Valstybių Igaliojtinis Europos Reikalams, o 1950 metais tai papildomai patvirtino Jungtinių Amerikos Valstybių vyriausybinių slauginiai. Turime vilčių, kad JAV ir Anglija, taip šiuo metu atsiliepdamos apie lietuviškuosius klausimus, ir ateityje konferencijose gins mūsų reikalą.

Siuo metu ne tik paskiri asmenys, bet ir dažnas Vakarų valstybininkas aukštai vertina lietuvių tautą. Anai 1949 metais Vasario 16-osios proga JAV Massachusetts valstijos atstovas McCormack, demokratų daugumos lyderis, pareiškė: "... Amerikiečių tauta yra visa širdimi su lietuvių tauta, ir mes visi laukiame tos dienos, kada geležinė uždanga bus nuplėsta ir lietuvių tauta atgaus savo taip gausiai užsitarnautą nepriklausomybę, o mūsų didžioji sallis galės ko veiksmingiau prisidėti prie jos netektų laisvių atgavimo..." Marylando senatorius Herbert O'Connor ta patia proga, palietęs istorinės Lietuvos ditybę XIV-XV amžiuje, mini 1920 metų Maskvos sutartį, pripažindamas VLIKo nusakomas Lietuvos sienas. New Yorko atstovas John Rooney apie lietuvius atsiliepia: "...Nėra į mūsų krantus iškopusių šaunesnių piliečių už tuos, kurie atvyko iš Lietuvos..." Vietos stoka mums čia nelidžia dėti daugiau tokių lietuvių atžvilgiu pasisakymų, rodančių lietuvių tautos įvertinimą ir teisių lietuvių statomiems reikalavimams pripažinimą.

Lietuvius užsienyje aiškiai pasisakyti sienų klausimu iššaukė ten esanti padėtis. Į vakarines ir rytines Lietuvos sienas pretendentų netrūksta. Vakarų Vokietijoje iš Rytprūsių pasitraukę vokiečiai veikia organizuotai. Taip pat organizuotai veikia į Vakarus pasitraukę Rytprūsių lietuviai, sudarydami atsvarą vokiškajai organizacijai. Viena organizacija gina vokiškąsias pretenzijas į

Rytprūsias, kita - lietuviškąsias. Rytprūsių gyventojų rietenos iššaukė VLIKA ir kitas lietuviškąsias institucijas pasisakyti Nepriklausomos Lietuvos vakarinių sienų atžvilgiu.

Rytinės Lietuvos sienos nemenkiau ginčijamos. Lenkai tarpusavy nesutaria. Viena politinių partijų dalis sutinka su 1919 metų sutarties su Lenkija nustatytomis sienomis, kita dalis reikalauja Vilniaus krašto Lenkijai. Su lenkais sunkumai priklauso nuo to, kiek dabartiniu metu tremtyje pavyks Vilnių klausimą išspręsti taikiu būdu tarpusavyje, kiek lenkai savo kovos indėliu pasiroiks prieš bolševizmą ir kiek ateityje bus paaiskama dalies Lenkijos piliečių nuomonės. Šiuo metu užsienyje lenkai skleidžia Vidurio Europos Intermariumo /nuo jūrų ligi jūrų, t.y. nuo Baltijos ligi Juodosios jūros/ idėją, siūlydami Vidurio Europos tautoms sudaryti federaciją su Lenkija centre. Federacija turėtų apjungti: Lenkiją su plačiu langu i Baltijos jūrą, Lietuvą, Latviją, Estiją, Gudiją, Čekiją, Slovakiją, Rumuniją ir Ukrainą. Nors eilę brošiūrų lenkai stengiasi plačiai su šia idėja su pažindinti, bet karštų pritarėjų idėjai neatsiranda.

Be lenkų i Vilniaus kraštą su pačiu Vilniumi pretenduoja užsienyje atsiradusio gūdų komiteto atstovai. Neturėdami valstybės istorijos, savo užimta linija ir dideliai romantinėmis nuotaikomis gūdai pasirodė visiškai politiškai nepribrendę. Su gūdais lietuviai ruošė pasitarimus, kuriuose prof. Z. Ivinskis įrodinėjo gūdų pretenzijų istorinį nepagrįstumą, o VLIKO atstovai kvietė gūdus susiprasti ir tokia pozicija neužkirsti kelio glaudžiam lietuvių-gūdų bendradarbiavimui.

Ekonominius reikalavimus tenkinant, Rytprūsių ir Vilniaus kraštai turi priklausyti Lietuvai. Abu Nemuno krantai turi tekti mums, kad Nemuno turimas savybes būtų galima pilnai pajungti Lietuvos ūkio reikalams. Kalbant atskirai apie Vilnių, mes buvome Vilniaus mardėjimo liudininkais. Lenkams Vilnius buvo paprastas provincijos miestas. Lenkai

236475

nesirūpino Vilniaus reikalu investuoti didesnių kapitalų. Kai Kaunas per laisvojo gyvenimo dvidešimtmetį pasipuošė gausiais puikiais pastatais, kai jojo statyba vyko modernaus urbanistinio planavimo rėmuose, Vilnius tik skurdo. Tik kai Vilnius atsidūrė lietuvių rankose, buvo imtasi miesto augimo planų sudarymo, atsižvelgiant į urbanistinius reikalavimus /generalinis Vilniaus miesto planas buvo paruoštas 1943 metais, vadovaujant architektui Zemkalniui X. Savaimė aišku, kad ūkiniais sumetimais Vilniaus miestas turi turėti atitinkamą žemės ūkio zoną. To reikalauja ekonominiai-urbanistiniai planavimai. Sie ir kiti sumetimai diktuoja lietuviams reikšti savo pretenzijas į etnografiškai lietuviams priklausančias Rytų Lietuvos dalis.

Visos tačiau užsienyje dedamos lietuvių pastangos ir visi teisėti etnografiniai-ekonominiai reikalavimai nebus vieninteliai lemiami argumentai tarptautinėje arenoje, sprendžiant Lietuvos sienas. Didelės įtakos turės tuo momentu iškovota lietuvių ir jų kaimynų politinė padėtis, kuri priklausys nuo lenkų, vokiečių, gudų ir rusų indėlio, siekiant pergalės. Paskutiniuoju metu vokiečiai įtraukiami į bendrą Europos gynybą. Visiems aišku, kad tai yra "bėdos" atvejis. Vokiečiai dar nėra išgyvendinę savo tarpe nacistinių užsimojimų. Tai nėra vakariečių nepastebėta. Tik todėl taip ilgai Vakaruose reiškėsi pasipriešinimas vokiečius įtraukti į Europos tautų tarpą lygiateisiais nariais. Kokį svorį vokiečiai turės būsimos taikos metu, šiandien sunku spėti, tačiau yra daug galimybių, kad Rytprūsiai nebus Vokietijai gražinti ir kad ekonominiiais sumetimais Lenkija gaus praplatinimą Dancigo koridorių.

Nurodymai užsieniui ir sąjūdžiui būtina
reikalingos medžiagos rinkimo reikalui

Savo laiku sąjūdžio visuomeninė dalis ėmėsi organizuoti sąjūdžio dalyvių /partizanų, sąjūdžio talkininkų ir bėgiulių/ berpe laisvės kovos sąjūdį ir jo epochą charakterizuojančios ir tarybinę santvarką diskredituojančios bei bolševizmo tikrąjį veidą atidengiančios medžiagos rinkimą. Šio darbo organizaciniuose vietuose buvo griebtasi su įkarščiu ir iš pradžių nuveikta, palyginti, nemažai. Vėliau tas įkarštis atslūgo, ir dabartiniu metu, nors darbas ta kryptimi ir tobevaromas, vis dėlto medžiagos rinkimas vyksta nepatenkinamai ir nepakankamu mastu. Kadangi rinktina medžiaga turi ypatingos svarbos Lietuvos laisvinimo kovai užsienyje, laisvės kovos įamžinimui, o atėityje pasitaikus krašte atkūrimo darbams, tai sąjūdžio organizaciniu vietų vadovybės privalo šį darbą pastatyti į tinkamą aukštį.

Ypačiai medžiagos rinkimo darbe reikia sustiprinti šiuo metu, nes neseniai sąjūdžio vyr. vadovybė gavo iš Vyriausio Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto (VLIKO), laisvės kovai užsienyje vadovaujančio organo, raštą, kuriame keliamas gyvas ir neatidėliotinas reikalas gauti įvairių žinių bei duomenų iš pavergtos tėvynės. Gautame iš VLIKO rašte dėkojama už medžiagą, kurią prasiveržę pro geležinę uždangą, nugabeno į Vakarus specialūs sąjūdžio vadovybės pareigūnai. Toji medžiaga buvo paimta pagrindan, ruošiant memorandumus Suvienytyjų Nacijų Organizacijai dėl Lietuvoje vykdomo genocido. Memorandumai buvo plačiai pagarsinti pasaulio spaudoje ir per radiją.

"LB Biuletenis" yra pasiryžęs surinktos dokumentinės medžiagos dalį, kuri nesudarytų pavojaus sąjūdžio ir atskirų asmenų saugumui, skelbti ir savo puslapiuose.

Sąjūdžio vyr. vadovybei ir VLIKui reikalingos šios žinios:

I. Apie Lietuvos gyventojų naikinimą:

- 1/ suimtujų bei ištremtųjų į Rusiją sąrašai nuo II-osios bolševikinės okupacijos pradžios, nurodant pavardę, vardą, amžių, kilimo vietą, užsiėmimą, į kurią vietą ir kada ištremtas, kuriam laikui nuteistas bei ištremtas;
- 2/ sovietinių kolonizatorių tankiau apgyventos vietovės, kolonizatorių užsiėmimas;
- 3/ koks grįžusių iš Vakarų likimas /charakteringi atvejai/;
- 4/ grįžusiųjų iš Rusijos skaičius ir Rusijos lageryuose mirusiųjų apytikris skaičius, pradedant 1941 metais;
- 5/ ištremtųjų bei suimtujų gyvenimo sąlygos, nurodant lagerio numerį, lietuvių skaičių tame lageryje ir viršininkų pavardes; jei ištremtieji dirba ne lageryje, tai nurodyti jų darbo vietas;
- 6/ kalėšinių, koncentracinių, tarūmo rūsijų vaizdai, tarybinių pareigūnų žiaurumo ir nesiskaitymo su žmogaus gyvybe pavyzdžiai;
- 7/ rusifikacijos pastangos.

II. Apie ūkio politiką:

- 1/ kiek išsigalėjusi kolektyvizacija /sovchozų ir kolchozų skaičius ir dydis ha/;
- 2/ kiek kolchozuose apdirbama žemės /duoti konkrečius duomenis atskirų kolchozų/, kiek gyvulių ir inventoriaus;
- 3/ charakteringesni paskirų kolchozų kolchozininkų gauti faktiniai atlyginimai natūra ir pinigais;
- 4/ miškų naikinimas /paremti statistiniais duomenimis/.

289478

III. Apie švietimą ir bažnyčią:

- 1/ kiek yra pradinėse ir vidurinėse mokyklose /nurodyti kur/ mokytojų nelietuvių /procentais/ ir aukštesiose mokyklose nelietuvių profesorių;
- 2/ kuriose mokslo įstaigose ir kuris procentas yra partinių mokytojų, komjaunelių ir pionierių mokinių;
- 3/ bolševikų draudimo mokslo personalui, mokytojams ar besimokančiam jaunimui praktikuoti tautinius papročius ar atlikinėti religines praktikas /charakteringi atvejai/;
- 4/ kokios represijos taikomos tikintiesiems, bažnyčioms, kunigams /charakteringi atvejai/;
- 5/ kur ir kokie kunigai /nurodyti pavardes/ pastatyti bažnytinuose pastuose bolševikinės vyriausybės spaudimu.

IV. Apie politines nuotaikas:

- 1/ aprašyti charakteringus sovietų aukštųjų pareigūnų ar sovietų armijos karių /nurodyti užimamą postą/ nuotaikas ir pasisakymus, liečiančius tarptautinę padėtį ir karo galimumus;
- 2/ aukštųjų sovietų pareigūnų /nurodyti užimamą postą/ Vakarų ir Rytų karinio pajėgumo vertinimas.

V. Apie sovietinę administraciją:

- 1/ koks procentas administracijoje krebaviu ir atsikėlusiu iš Rusijos.

VI. Apie laisvės kovos sąjūdį ir jo epochą:

- 1/ didvyriškumo, karštygiškumo bei pasiaukojimo vaizdai /partizanų, slapukų, talkininkų, vyrų, moterų, vaikų.../;
- 2/ laisvės kovotojų partizanų gyvenimo vaizdai, charakterizuojantieji sąjūdį bei jo

280 477

epochą /atsitikimai, papročiai, dainos, maldos, samojus, išsireiškimai, anekdotai.../;

- 3/ gyventojų gyvenimo vaizdai, charakterizuojantieji sąjūdį bei jo epochą /atsitikimai, dainos, samojus, išsireiškimai, anekdotai, dialogai.../;
- 4/ istorinė sąjūdį bei jo epochą charakterizuojanti medžiaga /kautynių aprašymai, sąjūdžio kūrimasis, pirmieji partizanai, pirmieji rėmėjai ir pan./;
- 5/ suregistruoti partizanų turėtas kautynes ir žuvusių partizanų kapus /ne kapinės/;
- 6/ nuolat aprašinėti MGB provokatorių naudojamus metodus kovoje su pogrindžiu.

E PARTIZANU

Ruošiant nurodytais klausimais medžiagą, būtina ją paremti konkrečiais duomenimis laiko, kiekio ir vietos atžvilgiu. Statistinius pranešimus rašant, stengtis išvengti subjektyvumo. Nepamiršti nurodyti gaunamų pranešimų šaltinio (jei saugmas reikalauja, tai naminėti nei vienių šaltinių, nei pavardžių). Svarbiems pranešimams duomenis pagal galimybes rinkti iš dviejų šaltinių.

Tikimasi, kad sąjūdžio dalyviai vėl energingai griebsis šašti nurodytos medžiagos rinkimo. Kokio užsiėmimo bei kokios specialybės gyventojai šiame darbe gali talkinti, aišku iš nurodytų klausimų. Svarbu išlaikyti konspiratyvumą, kad niekas iš legalių asmenų be reikalo nenukentėtų. Žinios bei medžiaga turi būti ruošiamos kruopščiai, atidžiai, sąžiningai ir o b j e k t y v i a i.

Visiems sąjūdžio dalyviams bei gyventojams-talkininkams linkime sėkmės šiame kovos bare.